

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของมารดากรณีทอดทิ้งบุตร¹

เนตรนรินทร์ อินทสระ²

สิทธิในการรับมรดกของมารดาเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย โดยทั่วไปการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม 6 ลำดับตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 หากผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับที่สูงกว่าที่มีสิทธิได้รับมรดกอยู่ ทายาทลำดับถัดลงไปย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดก อย่างไรก็ตาม หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นอยู่หนึ่งประการตามมาตรา 1630 วรรคท้าย คือ การที่ผู้ตายยังมีทายาทลำดับ 1 หรือผู้สืบสันดานที่มีสิทธิได้รับมรดกอยู่นั้น ไม่ตัดสิทธิทายาทลำดับ 2 ซึ่งก็คือ บิดามารดาในการรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานของผู้ตาย โดยบิดามารดานั้นจะได้ส่วนแบ่งเสมือนว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

การรับมรดกนั้นปัจจุบันกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้บัญญัติถึงการถูกจำกัดสิทธิที่จะได้รับมรดกไว้ กล่าวคือการจำกัดมิให้รับมรดกตาม มาตรา 1605 วรรคหนึ่ง คือ ทายาทคนใดยกย้าย หรือปิดบังทรัพย์สินมรดกเท่าส่วนที่ตนจะได้หรือมากกว่านั้น โดยฉ้อฉลหรือรู้อยู่ว่าตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทคนอื่น ทายาทคนนั้นต้องถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดกเลย แต่ถ้าได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้ ทายาทคนนั้นต้องถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดกเฉพาะส่วนที่ได้ยกย้ายหรือปิดบังไว้นั้น และการจำกัดมิให้รับมรดก ตามมาตรา 1606 ที่จำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร

ดังนั้น ในกรณีที่บุตรถึงแก่ความตายก่อนบิดามารดา บิดามารดาจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 จากทายาทโดยธรรมทั้งหมด 6 ลำดับตามมาตรา 1629 (2) ซึ่งกรณีดังกล่าวเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 1630 วรรคท้าย กล่าวคือ หากบุตรผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ที่มีสิทธิในการรับมรดกแล้ว บิดามารดาก็มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 เลย แต่ถ้าหากบุตรผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ที่มีสิทธิในการรับมรดกอยู่ บิดามารดาก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับ 1 นั้นเสมือนว่าเป็นทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ในชั้นบุตร ซึ่งเป็นชั้นของผู้สืบสันดานที่สนิทที่สุดของผู้ตาย คล้ายกับว่าผู้ตายได้ใช้มรดกในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรและบิดามารดาของตนตามหน้าที่ที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะครอบครัว

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของมารดากรณีทอดทิ้งบุตร โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริและคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ พันธุ์เทพ วิทอนันต์ และรองศาสตราจารย์ปวีศร เลิศธรรมเทวี

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดพังงา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มาตรา 1564 และมาตรา 1563³

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายข้างต้น ที่จะทำให้บุคคลหมดสิทธิที่จะได้รับมรดกโดยการถูกจำกัดตามมาตรา 1605 และมาตรา 1606 นั้น ปรากฏว่าไม่มีบทบัญญัติมาตราใดบัญญัติถึงกรณีมารดาที่ทอดทิ้งบุตร เว้นแต่เจ้ามรดก ก็บุตรเป็นผู้ตัดมิให้มารดาที่ทอดทิ้งตนรับมรดกตามมาตรา 1608 เสียเอง ซึ่งหากเป็นกรณีที่บุตรไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา 1608 หรือไม่มีโอกาสที่จะทำพินัยกรรมอันเป็นการตัดมรดกมิให้รับมรดกของตน มารดาที่ทอดทิ้งบุตร ก็ยังคงมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรได้โดยชอบตามกฎหมายในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2)

นอกจากสิทธิตามกฎหมายที่มารดาอาจได้รับจากบุตรและอาจถูกจำกัดสิทธิได้แล้ว มารดายังมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติต่อบุตรอีกด้วยซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ก็อาจจะมีผลหรือความรับผิดชอบต่อมาในภายหลัง มารดามีหน้าที่ตามกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 กล่าวคือ มารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ และมารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้ มารดาผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ถือว่าได้ประพฤติตามหลักพระพุทธศาสนา และหลักสำนักของวิญญูชน ผลที่ได้รับนอกจากจะทำให้มารดาได้รับความรักนับถือจากบุตรแล้ว ยังเป็นเหตุให้สังคมส่วนรวมพลอยสงบสุขและเรียบร้อยไปด้วย

หน้าที่อีกประการหนึ่งคือหน้าที่ในการปกครองดูแลบุตรมิให้บุตรไปกระทำความผิดต่อบุคคลอื่น เป็นหน้าที่ที่สำคัญเป็นประหนึ่งที่มาตราไม่ควรละเว้น เพราะการละเว้นไม่ปกครองดูแลบุตรให้อยู่ในขอบเขตหรืออำนาจปกครองของตน อาจก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและสังคมได้ กรณีมารดาละเว้นหน้าที่ในการปกครองบุตรอาจนำมาซึ่งความรับผิดชอบทางอาญา หากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลบุตรผู้เยาว์จนเป็นเหตุให้บุตรผู้เยาว์กระทำความผิดหรือมีความประพฤติที่ไม่สมควร ซึ่งโดยหลักแล้วความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรผู้เยาว์เป็นความสัมพันธ์ในทางแพ่ง มิได้มีบทลงโทษเด็ดขาดกับมารดาที่ละเลยไม่ดูแลบุตรผู้เยาว์ ต่อมาได้มีการนำมาตรการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้กับความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยกำหนดให้มารดาต้องรับผิดชอบจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลบุตรปล่อยปละละเลยจนเป็นเหตุให้บุตรประพฤติตนไม่สมควรหรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด ปรากฏตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ประกอบมาตรา 78 ⁴

อย่างไรก็ดี แม้การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่มารดาจะทำให้มารดาตระหนักในหน้าที่ดูแล

³ ไพโรจน์ กัมพูศิริ, *หลักกฎหมายมรดก*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562) หน้า 26-27.

⁴ สุธิตา มโนธร , *ความรับผิดชอบทางอาญาของบิดามารดาที่เกิดจากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้เยาว์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2555), หน้า 1.

บุตรผู้เยาว์มากขึ้น แต่การลงโทษจำคุกมารดาจะส่งผลกระทบต่อบุตรโดยตรงและอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมในภายหลัง

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของมารดากรณีทอดทิ้งบุตร ผู้ศึกษาพบว่า มีปัญหา 3 ประการดังนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของมารดากรณีทอดทิ้งบุตร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มรดกของบุคคลย่อมตกทอดแก่ทายาทของบุคคลนั้นในทันทีเมื่อเขาได้ถึงแก่ความตาย โดยทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายหรือเจ้ามรดกนั้นมีอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรก ได้แก่ ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า ทายาทโดยธรรม เป็นบุคคลที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย เป็นสิทธินอกเหนือจากที่ผู้ตายได้ระบุไว้ในพินัยกรรม มารดาเป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรม อีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า ผู้รับพินัยกรรมผู้ตายระบุไว้ในพินัยกรรมให้ได้รับมรดก ผู้รับพินัยกรรมอาจเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ใช่ญาติหรือคู่สมรสของผู้ตายหรือเป็นนิติบุคคลก็ได้⁵

เมื่อกฎหมายได้บัญญัติรับรองให้มารดาเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรม โดยมีได้กล่าวถึงกรณีมารดาทอดทิ้งบุตร หากมารดาที่ทอดทิ้งบุตรมิได้เป็นผู้ถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร หรือเป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดก มารดาจึงยังมีสิทธิรับมรดกของบุตรได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย จนกระทั่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้เกิดการถกเถียงและตั้งคำถามเกี่ยวกับค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตรและค่านิยมเรื่องความกตัญญูมากขึ้น หนึ่งในเหตุการณ์ที่เป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสื่อสังคมออนไลน์ของไทย คือ กรณีที่มารดาของคูซาร่า ศิลปินชาวเกาหลีใต้ได้เรียกร้องสิทธิในมรดกครึ่งหนึ่งของบุตรโดยอ้างว่าเธอเป็นบรรพบุรุษโดยตรง แม้ว่าจะได้ทอดทิ้งบุตรไปตั้งแต่ยังเป็นเด็ก และไม่เคยจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตรเลยก็ตาม⁶ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อสังคมเกาหลีใต้จนนำไปสู่การแก้ไขกฎหมาย และได้ส่งผลให้เกิดการถกเถียงในสังคมไทยมีการขยายวงกว้างเพิ่มมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การตั้งคำถามว่า หากมารดาทอดทิ้งบุตรไปตั้งแต่บุตรยังเป็นผู้เยาว์ และไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตรตลอดมาจนกระทั่งบุตรมีทรัพย์สิน มารดานั้นควรจะยังมีสิทธิในการรับมรดก

⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, **หลักกฎหมายมรดก**, พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า 25 - 26

⁶ Snowblack, ‘**บทสรุปมรดกไอดอลสาว ศาลครอบครัวกวางจูตัดสิน แม่คูซาร่า ได้ส่วนแบ่ง 40%**’ (แพรว, 23 ธันวาคม 2563) <<https://praeuw.com/people/asian-People/357503.html>> สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2566.

ของบุตรหรือไม่ ซึ่งแน่นอนว่าหากบุตรมิได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินมรดกของตนเอาไว้ มารดาที่ทอดทิ้งบุตรไปนั้นยังคงมีสิทธิที่จะได้รับมรดกของบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นกับทายาทลำดับอื่นที่ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้ามรดก และไม่เป็นธรรมต่อผู้อุปการะเลี้ยงดูบุตรแทนมารดาที่ทอดทิ้ง

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของมารดาที่เกิดจากการไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ที่อยู่ในครอบครัวนี้เป็นหน้าที่ทางศีลธรรมที่มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าใจด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอยู่ในจิตใจของตนเอง⁷ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของบุคคลในสังคมที่หากบุคคลใดละเมิดหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวแล้วย่อมอาจถูกตำหนิติเตียนจากสังคม นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่ทางกฎหมายด้วย โดยกฎหมายกำหนดหน้าที่เป็นแบบแผนกำหนดและควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข⁸ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยก็ได้กำหนดหน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตรตามสมควรระหว่างที่บุตรเป็นผู้เยาว์ไว้ในมาตรา 1564 หน้าที่ของผู้ปกครองในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้อยู่ในปกครองตามสมควรระหว่างที่ผู้อยู่ในปกครองเป็นผู้เยาว์ในมาตรา 1598/2 ประกอบมาตรา 1564 วรรคหนึ่ง โดยหากผู้ที่มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร หรือผู้อยู่ในปกครองตามที่กฎหมายดังกล่าวกำหนด แต่กลับละเลย เพิกเฉย หรือปฏิเสธที่จะให้การอุปการะเลี้ยงดูแล้ว ในกรณีนี้กฎหมายก็ได้กำหนดมาตรการบังคับโดยผู้มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดูสามารถฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลที่มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูตนได้ ซึ่งการฟ้องค่าอุปการะเลี้ยงดูนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 1598/38 - มาตรา 1598/41⁹

แม้ในปัจจุบันจะมีความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก หรือทอดทิ้งผู้ที่พึ่งตนเองมิได้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 306 - 308 ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถลงโทษผู้ที่ละเลยไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดแต่เพียงอย่างเดียวได้ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบความผิดอื่น ๆ ด้วย จึงจะเป็นความผิด¹⁰ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องมีการแก้ไขมาตรการบังคับที่มีประสิทธิภาพที่สามารถทำให้ผู้มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร เกรงกลัวต่อการถูกลงโทษหากละเลยต่อ

⁷ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555), หน้า 47.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

⁹ นุสรุ แก้วกัลยา, "การกำหนดให้การไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นความผิดอาญา" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561), หน้า 3.

¹⁰ นิธิมณี สัมภมณี ชงเกียรติกานต์, "ปัญหาเกี่ยวกับค่าอุปการะเลี้ยงดู" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขา กฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 139.

หน้าที่ โดยกำหนดเป็นความรับผิดชอบทางอาญาในความผิดฐานไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ที่กำหนดตาม ข้อตกลงในสัญญาหย่าหรือตามคำพิพากษา หากผู้มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูดังกล่าวละเลยไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยปราศจากเหตุอันสมควร เพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่มีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูละเลยต่อหน้าที่ รวมถึงป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต และเพื่อคุ้มครองบุตร ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูให้มีโอกาสได้รับชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูมากยิ่งขึ้น

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของมารดาที่เกิดจากการการละเว้นหน้าที่ปกครองดูแลบุตร หน้าที่ในการปกครองดูแลบุตรนั้น เป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หากผู้เป็นมารดาละเว้นหน้าที่ดังกล่าวอาจจะนำมาซึ่งความรับผิดชอบของมารดา หากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลบุตรผู้เยาว์จนเป็นเหตุให้บุตรผู้เยาว์กระทำความผิดหรือมีความประพฤติที่ไม่สมควร ซึ่งโดยหลักแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรผู้เยาว์เป็นความสัมพันธ์ในทางแฟ่ง มิได้มีบทลงโทษเด็ดขาดจากมารดาที่ละเลยไม่ดูแลบุตรผู้เยาว์ ต่อมาได้มีการนำมาตรการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้กับความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยกำหนดให้มารดาต้องรับผิดชอบจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลบุตรปล่อยปละละเลยจนเป็นเหตุให้บุตรประพฤติตนไม่สมควรหรือมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด ปรากฏตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) ประกอบมาตรา 78¹¹ ความรับผิดชอบทางอาญาของบิดามารดาเป็นความรับผิดชอบ อันเนื่องมาจากการกระทำของตัวบิดามารดาเองจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนในการอบรม ดูแลบุตร มิใช่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรที่เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น เมื่อเหตุแห่งความรับผิดชอบของบิดามารดาเกิดจากการที่ตนไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมดูแล บุตรผู้เยาว์ ดังนั้น ไม่ว่าผลจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์จะเป็นความผิดอาญาหรือมีพฤติกรรมแห่งการประพฤติตนไม่เหมาะสมซึ่งยังไม่ได้ร้ายแรงถึงขั้นเป็นความผิดอาญาก็ตาม บิดามารดา ก็ต้องรับผิดชอบจากเหตุแห่งการที่ตนไม่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลบุตรนั้น¹²

สำหรับลักษณะของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดอันจะทำให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบ เพียงเด็กมีพฤติกรรมที่น่าจะเสี่ยงต่อการกระทำผิดก็เกิดเป็นความผิดแก่บิดามารดาแล้ว ทั้งนี้ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549 ได้กำหนดลักษณะความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดของเด็กไว้¹³

¹¹ สุจิตตา มโหธร, “ความรับผิดชอบทางอาญาของบิดามารดาที่เกิดจากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้เยาว์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 1.

¹² เรื่องเดียวกัน หน้า 1.

¹³ สุจิตตา มโหธร, “ความรับผิดชอบทางอาญาของบิดามารดาที่เกิดจากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้เยาว์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 1

อย่างไรก็ดี แม้การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่บิดามารดาจะกระตุ้นให้บิดา มารดา ตระหนักในหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์มากขึ้น แต่การลงโทษจำคุกบิดามารดาจะส่งผลกระทบต่อเด็กโดยตรง และก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมตามมา¹⁴ การลดมาตรการทางอาญาโดยนำมาตรการอื่นมาใช้แทน อาจจะ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อเด็กและสังคมยิ่งกว่าการลงโทษบิดามารดาแต่เพียงอย่างเดียว

จากปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า หากสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิ และความรับผิดชอบของมารดาที่เกิดจากการทอดทิ้งบุตร ทั้งในเรื่องสิทธิในการรับมรดกโดยการเพิ่มตัวบท กฎหมายเกี่ยวกับบทจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร การกำหนดความรับผิดชอบของมารดากรณีไม่ จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร และการกำหนดความรับผิดชอบของมารดากรณีละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแล บุตร

การกำหนดให้มีโทษอย่างชัดเจนและเหมาะสม ย่อมจะทำให้สิทธิของมารดาที่จะได้รับจาก บุตรและความรับผิดชอบของมารดาที่มีต่อบุตร เป็นไปตามหลักเหตุและผลที่ควรจะเป็น และจะส่งผลให้ สังคมไทยมีประชากรที่เติบโตมาอย่างมีคุณภาพอย่างทีบุคคลคนหนึ่งควรจะได้รับเมื่อได้ถือกำเนิดมา โดยการเลือกให้กำเนิดของผู้เป็นบิดามารดา

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของมารดากรณีทอดทิ้งบุตร ผู้ศึกษาพบว่ามี ข้อเสนอแนะคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของมารดากรณีทอดทิ้งบุตร

ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 โดยเพิ่มเติมข้อความเป็นมาตรา 1606 (6) และเพิ่มวรรคสอง ดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 บัญญัติว่า บุคคลดังต่อไปนี้ต้องถูกจำกัด มิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร คือ

(1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิ ได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึง ที่สุดว่า มีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ

(3) ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะ เอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มีให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็น คนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ที่มานั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตน โดยตรง

¹⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 1 – 2.

(4) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วน หรือทั้งหมดซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้น

(5) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ใหม่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 บัญญัติว่า บุคคลดังต่อไปนี้ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร คือ

(1) ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนากระทำ หรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(2) ผู้ที่ได้ฟ้องเจ้ามรดกหาว่าทำความผิดโทษประหารชีวิตและตนเองกลับต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดฐานฟ้องเท็จหรือทำพยานเท็จ

(3) ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มีให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ทำนั้นเป็นสามีภริยาหรือผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง

(4) ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำ หรือเพิกถอน หรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรมแต่บางส่วน หรือทั้งหมดซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก หรือไม่ให้กระทำการดังกล่าวนั้น

(5) ผู้ที่ปลอม ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรมแต่บางส่วนหรือทั้งหมด

(6) ผู้ที่ทอดทิ้งบุตร โดยกรณีนี้ให้ศาลตัดสินว่าจะจำกัดสิทธิในการรับมรดกของผู้รับมรดกหรือไม่ หากพวกเขาละทิ้ง ปฏิบัติไม่ดี หรือข่มเหงเจ้ามรดก และให้ผู้ศาลประเมินแต่ละกรณีและอนุญาตให้ผู้รับมรดกแต่ละคนคัดค้านได้

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรเสียก็ได้โดยให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

2. ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของมรดกที่เกิดจากการไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร

ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1564 โดยเพิ่มเติมข้อความเป็นมาตรา 1564 วรรคสาม ดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1564 บัญญัติว่า “บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้”

ใหม่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1564 บัญญัติว่า บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

หากบิดามารดาฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้บิดามารดาต้องรับโทษ ดังที่บัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กมาตรา 26 ประกอบมาตรา 78

และผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 วรรคสอง และเพิ่มเติมวรรคสาม ดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

- (1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (2) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (3) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเลวต่อการกระทำผิด
- (4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีโชษญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
- (5) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
- (6) ใช้ ช้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อการพัฒนาการของเด็ก
- (7) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก หรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก
- (8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า
- (9) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรืออบุหรณ์แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์
ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมาย
นั้น”

ใหม่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26 บัญญัติว่า ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

- (1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (2) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแล
ของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (3) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมี
ความประพฤติดังต่อการกระทำความผิด
- (4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่
มิใช่ญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
- (5) บังคับ ชูเชิญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็ก
เร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำความผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการ
แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
- (6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมี
ผลกระทบต่อการศึกษาเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก
- (7) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อ
แสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
หรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก
- (8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถาน
ค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า
- (9) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะ
ลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด
- (10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรืออบุหรณ์แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์
ผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรา 1564 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ต้องรับผิดเช่นเดียวกับมาตรานี้
ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตาม
กฎหมายนั้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของมารดาที่เกิดจากการการละเว้นหน้าที่ปกครองดูแลบุตร

ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 โดยเพิ่มเติมข้อความเป็นวรรคสองและวรรคสาม ดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ใหม่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 บัญญัติว่า ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากศาลเห็นว่าการฝึกอบรมเพื่อสร้างความรับผิดชอบของบิดามารดาจะเป็นประโยชน์ต่อบุตรมากกว่าการลงโทษทางอาญา ก็ให้ศาลใช้มาตรการฝึกอบรมแก่บิดามารดาที่ละเว้นหน้าที่การปกครองดูแลบุตร

หากศาลเห็นว่าควรใช้มาตรการฝึกอบรม เนื้อหาหลักสูตรระยะเวลาในการอบรม ให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกียรติยศของผู้ถูกฝึกอบรม และประโยชน์สูงสุดของบุตร

เอกสารอ้างอิง

นุสรา แก้วกล้า. การกำหนดให้การไม่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นความผิดอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2561.

นิธิมณี สังขมณี ขงเกียรติกันต์. ปัญหาเกี่ยวกับค่าอุปการะเลี้ยงดู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขา

กฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

ไพโรจน์ กัมพูสิริ. หลักกฎหมายมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสาร

ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562.

สมยศ เชื้อไทย. คำอธิบายวิภาษกฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 18 . กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.

สุจิตตา มโหธร. ความรับผิดชอบทางอาญาของบิดามารดาที่เกิดจากการละเว้นหน้าที่ในการปกครองดูแลผู้เยาว์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2555.

Snowblack. ‘บทสรุปมรดกไอศดอลสาว ศาลครอบครัวกวางจู้ตัดสิน แม่อุสราได้ส่วนแบ่ง 40%’ . แพรว,

2563.จาก <<https://praew.com/people/asian-People/357503.html>>